

Polis nəzarətində saxlama

2-ci Ümumi məruzədən çıxarış (1992)

36. İQK polis tərəfindən tutulan şəxslərin üç hüququna xüsusi əhəmiyyət verir: tutulma faktı ilə bağlı öz istəyinə uyğun olaraq üçüncü tərəfə (ailə üzvünə, dostuna, konsulluğa) xəbər vermək hüququ; vəkil tutmaq hüququ və öz istəyinə uyğun olaraq tibbi müayinə tələb etmək hüququ (bundan əlavə, polis orqanları tərəfindən çağırılmış həkim tərəfindən keçirilən istənilən tibbi müayinəyə əlavə olaraq.¹ İQK-nın fikrincə, bu hüquqlarmüəyyən hüquqi sistemdə necə adlandırılmasından (tutub saxlamaq, həbs etmək və s.) asılı olmayaraq azadlıqdan məhrum edilən andan başlayaraq, tutulan şəxslərlə qəddar rəftar etməyə qarşı tətbiq olunan uç əsas təminatdır.

37. Polis nəzarəti altında saxlanılan şəxs bilavasitə və təcili olaraq 36-cı bənddə göstərilən hüquqlar da daxil olmaqla, bütün hüquqları barədə məlumatlandırılmalıdırlar. Bundan başqa ədalət mühakiməsinin maraqları naminə burada sadalanan hüquqların gerçəkləşməsində və həmin imkanlardan istifadə etmək müddətini ciddi şəkildə müəyyənləşdirmək lazımdır. Vəkil tutmaq hüququna və ya polisinçağırıldığı həkimdən başqa tibbi müayinə tələb etmək hüququna gəlinə, müstəsna hallarda müvafiq professional təşkilatların razılığı ilə vəkillərin və həkimlərin qabaqcadan tərtib olunmuş siyahısı bu hüquqların gerçəkləşməsində hər hansı bir ləngitməni aradan qaldıra bilər.

38. Polis məntəqəsində saxlanılan şəxslərin vəkil tələb etmək hüququna onun vəkillə əlaqəyə girmək hüququ və vəkilin ona müntəzəm baş çəkmək hüququ (hər iki halda onların müzakirələrinin məxfiliyinə təminat verən şərait olmalıdır), habelə istintaq zamanı vəkilin iştirakını tələb etmək hüququ da daxildir.

Polis məntəqəsində saxlanılan şəxslərin tibbi müayinəsinə gəlinə, bütün belə müayinələri polis əməkdaşlarının eşitmə dairəsindən və müşahidəsindən uzaqda aparmaq məqsədəuyğundur. Bundan başqa hər bir müayinənin nəticələri, habelə tutulan şəxsin müvafiq ərizələri və həkimin rəyləri rəsmi şəkildə həkim tərəfindən protokollaşdırılmalı, tutulan şəxsə və ya vəkilə təqdim olunmalıdır.

39. Dindirmə prosesinə diqqəti yönəldərək İQK belə hesab edir ki, polis əməkdaşlarının dindirməni necə aparmaq üsulları haqqında dəqiq qaydalar qoyulmalıdır. Onlar hər şeydən əvvəl aşağıdakı məsələlərə cavab verməlidir: dindirmədə iştirak edən şəxslərin şəxsiyyəti barədə tutulan şəxsə məlumat vermək (adı və ya nömrəsi), dindirmənin razılıq verilən müddəti, dindirmələr arasında istirahət müddəti və onun gedişindəki fasilələr; dindirmə aparılmasına

¹ Bu hüquq sonradan aşağıdakı kimi ifadə edilib: müvəqqəti həbsdə saxlanılan şəxs həkimə müraciət etmək hüququna malikdir, buraya həmçinin onun öz arzusuna müvafiq olaraq, seçdiyi həkim tərəfindən müayinə olunmaq hüququ da daxildir (bundan əlavə polis orqanları tərəfindən çağırılmış həkimlərin apardığı istənilən tibbi müayinələrdə iştirak edə bilər).

cavab verilən yerlər; tutulan şəxsdən ona suallar verilərkən ayaq üstə dayanmaq tələb etmək imkanı; narkotik maddələrin, spirtli içkilərin təsiri altında olan şəxslərin dindirilməsi və s. Habelə dindirmənin başlanma və qurtarma vaxtı, dindirmənin gedişində tutulan şəxsin bütün xahişləri və hər bir dindirmədə iştirak edən şəxslər barədə daim qeydiyyat aparılmasını tələb etmək lazımdır.

Komitə deyilənlərə əlavə etmək istərdi ki, polis dindirmə apararı zaman elektron yazışının təşkili də tutulan şəxslə qəddar rəftara qarşı faydalı təhlükəsizlik ölçülərindən biridir (bu cür elektron yazışı polisin özünə də xeyli üstünlük gətirir).

40. İQK hesab edir ki, polis məntəqəsində saxlanılanlara rəsmi olaraq verilmiş əsas zəmanətlər o vaxt gücləndirilə bilər ki, (və polis məmurunun işi yüngülləşdirilə bilər), hər bir müvəqqəti saxlanılan üçün yeganə və ətraflı həbs protokolu olsun və orada onun həbs olunmasının bütün aspektləri və onlara aid olan əməllər yazılmış olsun (nə vaxt və hansı səbəblərə görə müvəqqəti həbs olunub, nə vaxt ona öz hüquqları barədə deyilib, bədən zədələrinin nişanələri, ruhi xəstəliklər və s.; nə vaxt ən yaxın qohumları/ konsulluqla və vəkillə əlaqə saxlanılıb və onlar nə vaxt onun yanına gəliblər; nə vaxt ərzaq təklif edilib; nə vaxt dindirilib; nə vaxt yeri dəyişilib və ya azad edilib və s.). Müxtəlif işlər üçün (məs., şəxsin mülkündə onun hüquqlarının elan edilməsi faktı və bu hüquqlardan istifadə və ya ondan imtina edilməsi) müvəqqəti saxlanılanın imzası götürülməlidir və əgər lazımdırsa, imzanın olmaması izah edilməlidir. Bundan əlavə müvəqqəti saxlanılanın vəkili bu cür saxlanılma protokolundan sərbəst istifadə edə bilməlidir.

41. Saxlanılan şəxsə qarşı polis məntəqəsində edilən rəftar barədə şikayətlərin yoxlanılması hələ ki nəzərə çarpacaq zəmanət olaraq qalır.

42. Polis məntəqəsində saxlanılma əsas etibarilə nisbətən qısa müddətli olur. Buna görə də polis bölmələrində müvəqqəti saxlanılma yerlərindəki fiziki şəraitlərin digər uzunmüddətli həbsolunma yerlərindəkindən yaxşı olacağını gözləmək mümkün deyil. Lakin müəyyən maddi tələbatlar yerinə yetirilməlidir.

Bütün polis məntəqələrində saxlanılma kameraları orada saxlanılan adamların sayına görə müvafiq ölçüdə olmalıdır və onlar tələb olunan qədər işıqlandırılmalı (oxumaq üçün yetərli, yuxulama müddəti istisna olmaqla) və ventilyasiya edilməlidir; həbsxana kameralarına təbii işıqın düşməsinə üstünlük verilməlidir. Bundan başqa həbsxana kameraları istirahət üçün vəsaitlərlə təmin edilməlidir (bərkişmiş stul və ya skamyaya ilə), və gecəni həbsdə keçirməli olan şəxslər təmiz döşək və yorğanla təmin olunmalıdırlar.

Müvəqqəti saxlanılan şəxslərə təbii ehtiyaclarını (ayaqyoluna getmək) təmiz və münasib şəraitdə ödəmələrinə imkan verilməlidir və tələbə uyğun yuyunma ləvazimatları təklif edilməlidir. Onlara vaxtında ərzaq verilməlidir, buraya gündə ən azı bir dəfə tam yemək (sendviçdən daha doyumlu yemək) də daxildir.¹

43. Polis saxlanılma kameralarının (və ya hər hansı başqa tip həbsolunma / məhbus yaşayan yer) müvafiq ölçüsü məsələsi çox çətin məsələdir. Belə müəyyənləşdirmə apardıqda bir çox meyarlar nəzərə alınmalıdır. Lakin İQK-nın nümayəndə heyəti bu sahədə təqribi göstərişlərə ehtiyac olduğunu hiss etdi. Aşağıdakı meyar (minimal standartlara nəzərən daha çox arzuolunan səviyyə kimi), bir neçə saatdan çox müddət üçün bir nəfərlik yer kimi qiymətləndirilən polis saxlanılma kamerasında istifadə olunur: 7 m² - dan az olmamaqla, divarlar arasındakı məsafə 2 metr və daha çox, döşəmə və tavan arasındakı məsafə 2,5m.

---

¹ CPT həmçinin 24 saat və daha uzun müddətə polisdə həbsdə saxlanan şəxslərin, imkan daxilində, hər gün açıq havada məşq etmələrinə şərait yaradılmasının tərəfdarıdır.